בקתה שחורה

מיטל כץ-מינרבו ביקרה בדבלין, בתערוכה הרטרוספקטיבית של דרק ג'רמן, במאי קולנוע קווירי מוערך, אמן שנדחק לשוליים, פעיל במאבק במחלת האיידס וגנן. בעקבות הביקור המטלטל בתערוכה, היא חוזרת להכרות הראשונה שלה עם עבודתו של ג'רמן, לפני חמש שנים, ולביקור שלה בגינה שטיפח בביתו באזור דנג'נס במחוז קנט באנגליה.

מאמר מאת מיטל כץ-מינרבו מאי 20, 2020

לפני חמש שנים קיבלתי את הספר Garden s'Jarman Derek, שעוסק בגינה של במאי הקולנוע, האמן והגנן דרק ג'רמן. זהו ספר קטן שמתחיל כמגדיר צמחים וכמדריך לבניית גינה פרטית, ונגמר עם סיפורים ושמות של חבריו של ג'רמן שנפטרו ממחלת האיידס. הספר מכיל צילומים יפהפיים של צמחים ושל בקתה שחורה עם חלונות צהובים, באמצע שום-מקום באזור נידח באנגליה.

ג'רמן היה דמות מרכזית בסצנת האמנות הקווירית המבעבעת בשנות השמונים של המאה הקודמת בלונדון. כשגילה שהוא חולה באיידס עזב את חייו הסוערים ופרש לבקתה בדנג'נס (Dungeness) שבמחוז קנט. שם הפך העיסוק בגננות לחלק מרכזי בחייו, בצל המוות הקרב ובא.

prospect cottage 2016.JPG

[1] מינרבו-כץ מיטל :צילום, Prospect Cottage, 2016

[2] IMG_0413.JPG

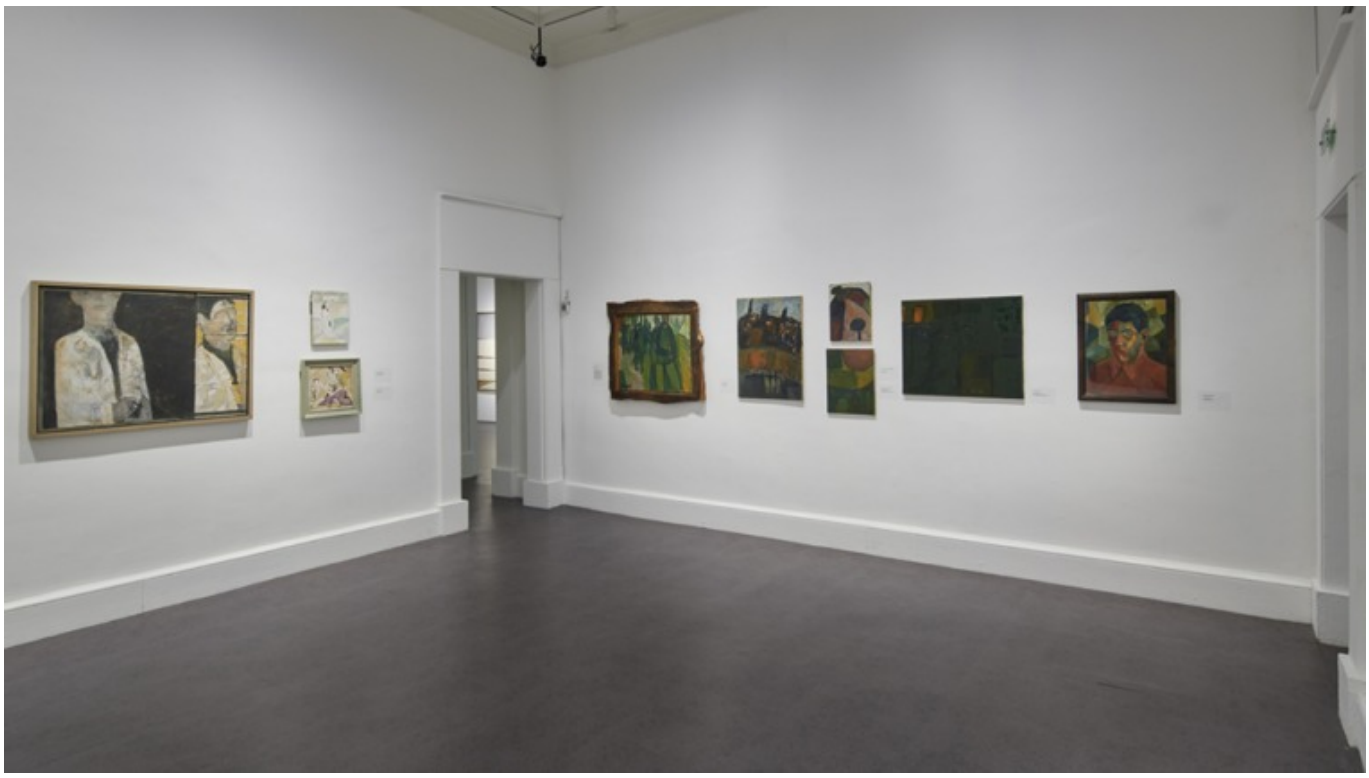

[3] מינרבו-כץ מיטל :צילום ,Prospect Cottage, 2016

הגעתי אל ביתו וגינתו של ג'רמן בדנג'נס בסתיו קר בשנת 2016, מבלי להבין עדיין את חשיבות הביקור. זה היה כאילו ג'רמן קרא לי אליו, לבית בו הוא מת ולגינה שנשארה אחריו. ישבתי שם על כוס תה עם קית' קולינס, בן זוגו של ג'רמן, המכונה ביומניו HB או Beast Hinney. קולינס טיפל בו וליווה אותו במשך שנים רבות, עד מותו. דיברנו על קקטוסים, על דביבונים מסריחים שמקננים מתחת ליסודות הבית, ועל פרסי שלי (Shelley), המשורר האנגלי שהתהלך בין בקתות הכפר לאחר שירד מאוניה בגלל בחילות קשות. זאת הייתה שיחה כל כך יומיומית אבל היא גרמה לי להבין שהייתי במקום קדוש, מקבל ומכיל, ביתו של אדם פשוט וגם מורכב, שלא אהב שקרים, והשתדל להיות הכי כן שהיה יכול, דרך היצירה שלו. בביקור הזה הבנתי את היחסים ההדוקים בין טבע לזהות ואיך אנשים הם גם צמחים.

מאז אני מנסה לשמור על הזיכרון של הביקור הזה, שהולך וחומק ממני. למרות שהבאתי איתי מצלמה לא הרגשתי נוח להשתמש בה. השנה הקשר שלי עם דרק ג'רמן התחדש, כשנודע לי שמתארגנת תערוכה רטרוספקטיבית שלו בדבלין שבאירלנד. מאוד מפתיע! למרות שג'רמן מוכר כבמאי קולנוע קווירי, הקריירה שלו כאמן פלסטי נדחקה לשולי הסצנה האמנותית הלונדונית כבר בסוף שנות השמונים, כשגילה שהוא חולה באיידס, והפך לאחת הדמויות הבולטות במאבק לזכויות חולי האיידס בעולם. בנוסף, בשנים האחרונות התנהל מאבק משפטי על ניהול יצירות האמנות שנעשו על-ידיו, מה שמנע את הצגתן.

[4] Derek Jarman PROTEST! IMMA installation view 6.jpg

[5]דרק ג'רמן, למחות!, מראה הצבה, המוזיאון לאמנות מודרנית, אירלנד (IMMA)

[6] Derek Jarman PROTEST! IMMA installation view 8.jpg

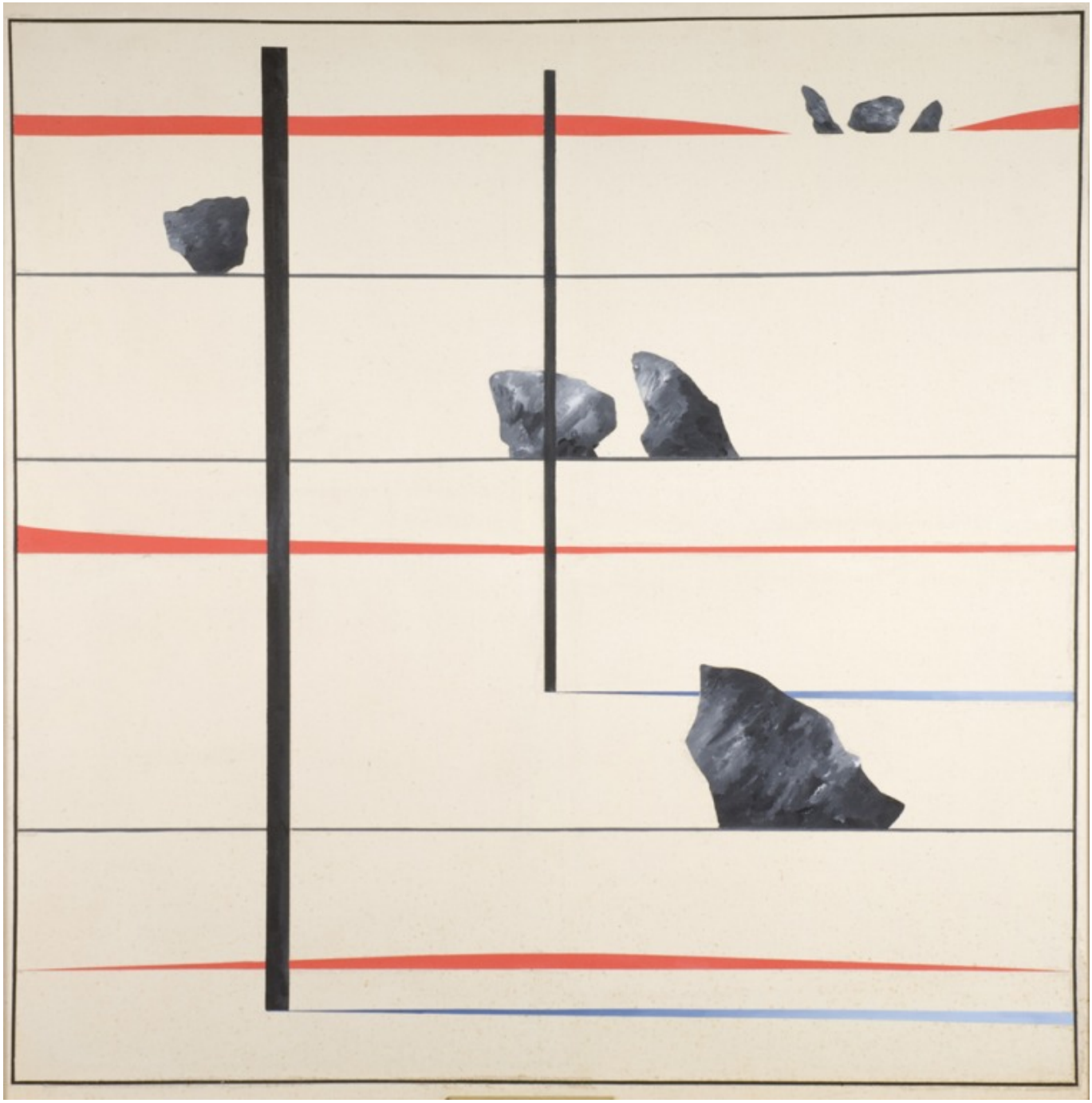
[7]דרק ג'רמן, למחות!, מראה הצבה, המוזיאון לאמנות מודרנית, אירלנד (IMMA)

1967, Landscape with Marble Mountain, acrylic and collage on canvas,
[8] 144x206cm, Northampton Musuems and Art Gallery.jpg

[9]דרק ג'רמן, נוף עם הר מרבל (הר השיש), 1967, אקריליק וקולאז' על בד, 206X144 ס"מ
המוזיאונים והגלריה לאמנות של נורת'המפטון

1973, Avebury Series No. 4, oil on canvas 120 x 120cm, Northampton
[10] Museums and Art Gallery.jpg

[11] דרק ג'רמן, נוף עם הר מרבל (הר השיש), 1967, אקריליק וקולאז' על בד, 206X144 ס"מ
המוזיאונים והגלריה לאמנות של נורת'המפטון

נסעתי לתערוכה בדבלין כדי להבין לעומק את הגינה דרך מכלול יצירתו הרב-תחומית והעשירה של ג'רמן.

"למחות!" הוא שמה של התערוכה הרטרוספקטיבית של ג'רמן, שהוצגה במוזיאון לאמנות מודרנית של אירלנד, הממוקם בדבלין. זאת הפעם הראשונה ב-20 השנים האחרונות שעבודותיו מוצגות באופן מקיף, שמראה איך לפרקטיקות השנונות שלו יש עמוד שדרה של עיסוק ביחסים בין נוף/גוף ומוסתר/גלוי, וחושף את החיים בצל המחלה: בידוד/התבודדות.

התערוכה התפרשה על פני חללי הגלריה המרכזית באגף המערבי של המוזיאון[1]. עבודות שנעשו בין השנים 1959–1993 חולקו ל-11 חללים/יחידות, המציינים תקופות וסגנונות שונים (כמעט באופן כרונולוגי) בקריירה של ג'רמן, ואת העשייה המגוונת שלו בתחומי הציור, הפיסול, הבימוי, עיצוב התפאורות, התלבושות והגינון.

בתחילת התערוכה, בחלל חשוך, הוצב הדיוקן העצמי הראשון של ג'רמן תחת תאורה דרמטית. בעודו נער, הוא צייר אותו בסגנון קוביסטי המתכתב באופן ישיר עם פיקאסו. לצידו, בהמשך האפלה, נמצא מעבר המוביל לחלל חשוך נוסף, שטוף בצבע "כחול קליין" (Blue Klein International), שבו מוקרן הסרט*BLUE* משנת 1993. זו הייתה הפעם הראשונה שראיתי את הסרט על מסך גדול.*BLUE*, עבודתו האחרונה של ג'רמן, מציג דימוי סטטי בצבע כחול, מלווה בפסקול מתוחכם של סיפורים, סאונד ומוזיקה. קריינות הסרט נעשתה על ידי ג'רמן עצמו ביחד עם שותפיו לעבודה לאורך השנים: טילדה סווינטון (Swinton), נייג'ל טרי (Terry) וג'ון קוונטין (Quentin). הוא מספר שם על ההתמודדות היומיומית שלו, על חייו כחולה איידס ועל העיוורון שתקף אותו עקב הטיפול הרפואי האגרסיבי. זהו תסכית שלוקח את הצופה למסע אל מעמקי הצבע הכחול המהדהד. ג'רמן מציג את הכחול כמצב נפשי, כנוסטלגיה וככמיהה לימים בריאים ושמחים.

1959 Self Portrait, Oil on board, 65 x 76 cm, Private Collection, Photo **[12]** IMMA.jpg

[13]דרק ג'רמן, דיוקן עצמי, 1959, שמן על בד, 76X65 ס"מ
באדיבות המוזיאון לאמנות מודרנית, אירלנד (IMMA)

התערוכה נפתחת בשני קצוות היצירה של ג'רמן, הציור הראשון והסרט האחרון. זו אמירה או אג'נדה אוצרותית שהובילה אותי להתמקד במה שבין שתי הנקודות הללו. התחלת התערוכה היא גם סופה הידוע מראש, אז מה נשאר מלבד לשוטט בחלל בו המוות הוא נקודת ההתחלה, כמו בפעולה כירורגית של ניתוח גופה לאחר המוות. נותר רק לגלות מה מסתיר הגוף

הזה, שמתחת לעור, חי ופועם. פעולת ההסתרה היא חלק בעשייה האמנותית של ג'רמן. ביצירותיו מוטמעים, דרך צורות וצבעים, קודים המסתירים את המאבק הפנימי בהומוסקסואליות, בצעירותו. יותר מאוחר הקודים סימנו את התנועה בין הפרסונה הציבורית האקטיביסטית והפרסונה הפרטית בצל המחלה, שבשנים האחרונות רק רצה להיות לבד, עד מצב של בידוד מוחלט. התערוכה נפרשת בין הציור המתכתב עם מסורת אמנות אירופאית, על פני השטח, לבין סרט שמתעד חוויה פרטית ואישית, מזמין את הצופה להתבונן פנימה ומראה כלום והכל בו-זמנית. אפשר לחוש איך ג'רמן משתמש באקדמיזם בציורים ובפסלים המוקדמים כדי להסתיר או להחביא מסרים על זהותו, וכך גם בשפה הקולנועית שפיתח, ובסופו של דבר מגלה וחושף קול ייחודי.

תחושת המוות שנוכחת בכל פינה בתערוכה שיחררה אותי מהרצון לפענח את היצירות וגרמה לי לחוות אותן באופן אחר. הרגשתי שהיצירה של ג'רמן נחשפת כאילו בפעם הראשונה, לאחר שהיא הוסתרה מתחת לפני השטח. התחושה של החשיפה היא מאוד חשובה, כי למרות שג'רמן היה אמן אהוד, הוא היה שנוי במחלוקת בגלל עיסוקו בקוויריות, והיותו פעיל במאבק של חולי האיידס בשנות השמונים בזמן ממשלת תאצ'ר.

[14] 42 Blue Picture 001.jpg

[15]דרק ג'רמן על רקע הסרט "כחול" (1993), צילום: ליאם דניאל, Communications Basilisk

אחרי שעתיים של כחול, וריכוז שדורש התבוננות פנימה, עברתי לחללים הבאים בתערוכה. בחדרים קרובים לכניסה מוצגים ציורים מהתקופה המוקדמת.*BLUE*גרם לי לחוות ציור באופן שלא חוויתי בעבר. התדר של הצבע הכחול יצר הדהוד חזק של ירוקים, הנמצאים כמעט בכל ציור שלו.

לרוב הציורים של ג'רמן קוראים "נוף". חלקם ציורים כהים שנראים כמו חתך של אדמה, של השכבות המרכיבות אותה. גיליתי בתערוכה שהעיסוק של ג'רמן בתקופות השונות היה תמיד בגינון. דרך הציורים שלו הוא עסק בסידור ותכנון של

הגינה, אותה טיפח בשנים האחרונות לחייו. כמו נבואה, אלמנטים אנכיים עומדים זקופים בנופים שטוחים/מדבריים, אבנים במקום צמחים המסמלים רגע של חיים/מוות בנוף.

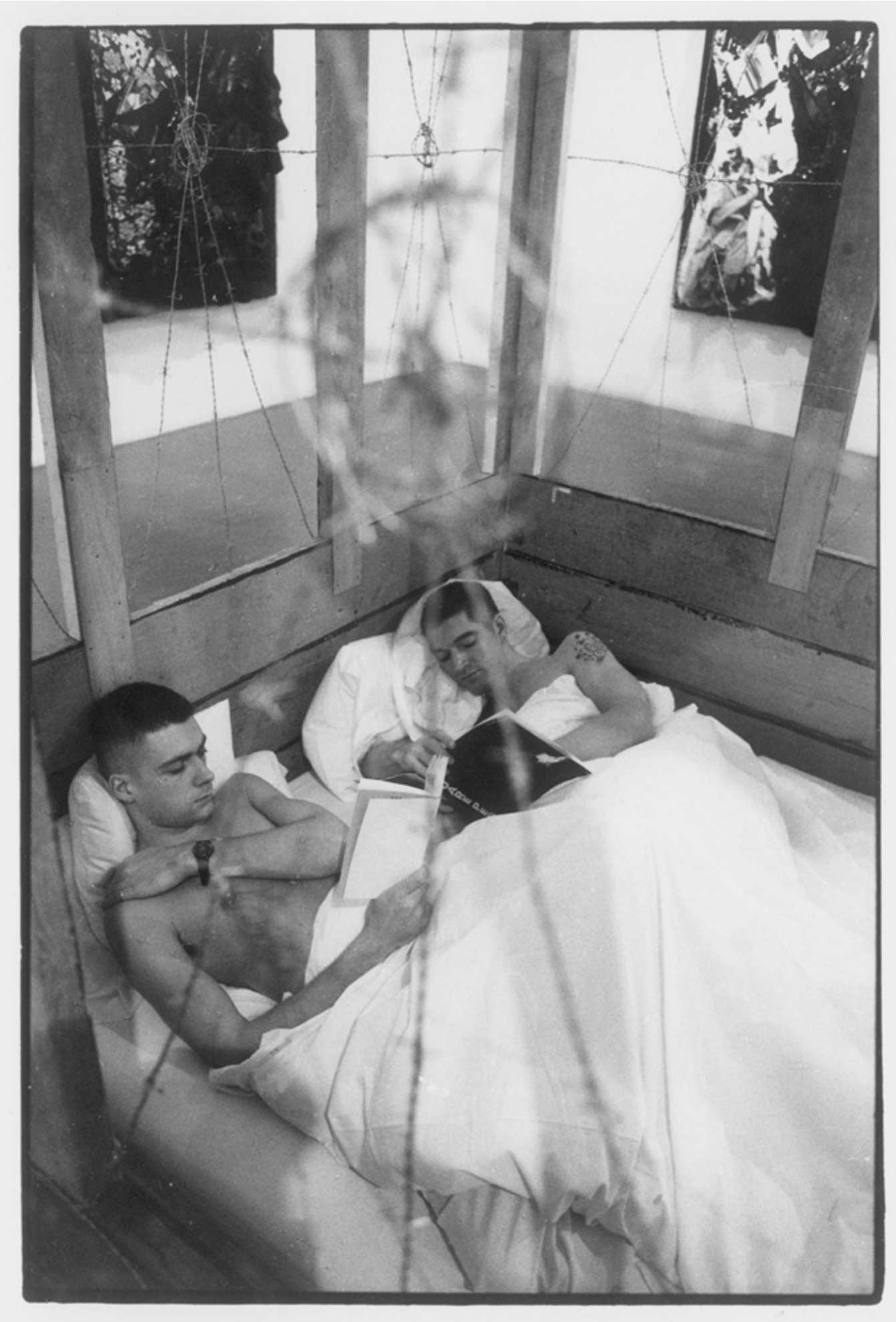
לבקתה של דרק ג'רמן גינה קדמית וגינה אחורית, על פי חוקי הבֶּסְתֶּנָאות האנגלית. את הצמחים בגינה הקדמית הוא סידר במעגלים. שם, הצמחים הנמוכים יוצרים מבוא לכניסה לבית. בנוסף למעגלי הצמחים הוא יצר מעגלים של חלוקי נחל מסוגננים לפי צבע, אליהם התייחס כאל אלמנטים חיים, כמו לצמחים. הגינה האחורית משוחררת וזורמת יותר. גינת התבלינים, השוכנת לצד שורה של שיחים גבוהים, מפנה מקום לגן פסלים מופשט, אוסף של פריטים אקראיים שנפלטו אל החוף מן הים. הגינה של ג'רמן היא גינה מחזורית - פורחת וצבעונית באביב, ובחורף היא כמעט מונוכרומטית, בגוונים של ירוק וחום. היא סמל למחזור החיים והמוות. ככל שמצבו של ג'רמן התדרדר, כך עלתה ופרחה גינתו.

34 Bed (IV), 1988-89 installation photograph from Brutal Beauty at **[16]** Serpentine Galleries 2008 Photo Sylvain Deleu.jpg

[17]דרק ג'רמן, מיטה IV, מיצב (1988-1989)
תצלום מתוך "יופי ברוטלי" בגלריה סרפנטיין, 2008. צילום: סילביין דלו

[18] 34 1989 Performance detail showing two men.jpg

[19]דרק ג'רמן, פרט מתוך מיצג המראה שני גברים, 1989

התחלתי לכתוב את הטקסט הזה לפני תקופת הקורונה, כשהכול היה נראה אחרת, והוא לא מצא את דרכו. היום, לאור המצב בו אנחנו נמצאים, התחברתי לג'רמן שוב באופן עמוק ואמיתי. לאחר קריאה ביומנים שלו הבנתי איך בצל מחלת האיידס, ג'רמן בחר להתרחק מהעיר הגדולה, מהסצינה הלונדונית. הוא קנה אז את הבקתה בדנג'נס, במקום מבודד וקרוב לשום דבר ולסוף העולם/אחרית הימים. מעניין להתבונן בדרך של ג'רמן היום, אל מול הווירוס המאיים. בניגוד אלינו, ג'רמן בחר להתבודד בצל ה-HIV, דבר שגרם לו לחשוב מחדש על כל תחומי חייו, לחדד את מה שחשוב עבורו ואת השאלה איך יוצרים אחרי שיודעים מה עומד לבוא. הוא התרחק מאנשים ומהפוליטיקות שהם מייצרים כדי להתקרב לטבע, לטפח את הצמחים שכל כך אהב ולהגן עליהם מפני מזג האוויר הקשה של החוף של דנג'נס; לקום בבוקר אחרי סערת רוחות קטלנית, להיפרד מהצמחים שלא שרדו ולהמשיך לטפח את אלה שהתחזקו בעקבותיה.

[20] IMG_7985.JPG

[21]דרק ג'רמן בגינה בביתו בדנג'נס, צילום: הווארד סוליי

הבחירה לסיים את חייו בין הפרחים וכלי הגינון שלו הייתה מכוונת. בשנים האחרונות של חייו בצל האיידס, ג'רמן היה פורה יותר מאשר בשנותיו הבריאות. החזרה לחיים בסיסיים ופשוטים, לאדמה ולפרחים, וההחלטה להמשיך ליצור בדרך חדשה, הולידה את רוב הסרטים ואת יצירת המופת*BLUE*, את היומנים המרגשים שלו ומספר תערוכות עוצמתיות.

הרטרוספקטיבה של דרק ג'רמן,למחות! [22], הוצגה במוזיאון לאמנות מודרנית של אירלנד (IMMA), אוצר: שון קיסיין, מה-15 בנובמבר, 2019, עד 23 בפברואר, 2020.

- 1.המוזיאון לאמנות מודרנית של אירלנד ממוקם בעיר דבלין, במבנה שהיה פעם בית חולים שיקומי לחיילים, מאז בנייתו בשנת 1684. ב-1991, לאחר התאמת המבנה לתצוגות אמנות, הוכרז כמוזיאון לאמנות מודרנית של אירלנד.

Source URL: https://tohumagazine.com/he/article/%D7%91%D7%A7%D7%AA%D7%94-%D7%A9%D7%97%D7%95%D7%A8%D7%94

Links
[1] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/prospect%20cottage%202016.JPG
[2] https://tohumagazine.com/he/file/img0413jpg
[3] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/IMG_0413.JPG
[4] https://tohumagazine.com/he/file/derek-jarman-protest-imma-installation-view-6jpg-0
[5] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/Derek%20Jarman%20PROTEST%21%20IMMA%20installation%20view%206_0.jpg
[6] https://tohumagazine.com/he/file/derek-jarman-protest-imma-installation-view-8jpg
[7] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/Derek%20Jarman%20PROTEST%21%20IMMA%20installation%20view%208.jpg
-[8] https://tohumagazine.com/he/file/1967-landscape-marble-mountain-acrylic-and-collage canvas-144x206cm-northampton-musuems-and-art
[9] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/1967%2C%20Landscape%20with%20Marble%20Mountain%2C%20acrylic%20and%20collage%20on%20canvas%2C%20144x206cm%2C%20Northampton%20Musuems%20and%20Art%20Gallery.jpg
-[10] https://tohumagazine.com/he/file/1973-avebury-series-no-4-oil-canvas-120-x-120cm northampton-museums-and-art-galleryjpg
[11] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/1973%2C%20Avebury%20Series%20No.%204%2C%20oil%20on%20canvas%20120%20x%20120cm%2C%20Northampton%20Museums%20and%20Art%20Gallery.jpg
-[12] https://tohumagazine.com/he/file/1959-self-portrait-oil-board-65-x-76-cm-private-collection photo-immajpg
[13] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/1959%20Self%20Portrait%2C%20Oil%20on%20board%2C%2065%20x%2076%20cm%2C%20Private%20Collection%2C%20Photo%20IMMA.jpg
[14] https://tohumagazine.com/he/file/42-blue-picture-001jpg
[15] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/42%20Blue%20%20Picture%20001.jpg
-[16] https://tohumagazine.com/he/file/34-bed-iv-1988-89-installation-photograph-brutal-beauty serpentine-galleries-2008-photo-sylvain
[17] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/34%20Bed%20%28IV%29%2C%201988-89%20installation%20photograph%20from%20Brutal%20Beauty%20at%20Serpentine%20Galleries%202008%20Photo%20%20Sylvain%20Deleu.jpg
[18] https://tohumagazine.com/he/file/34-1989-performance-detail-showing-two-menjpg
[19] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/34%201989%20Performance%20%20detail%20showing%20two%20men.jpg
[20] https://tohumagazine.com/he/file/img7985jpg
[21] https://www.tohumagazine.com/sites/default/files/IMG_7985.JPG
[22] https://imma.ie/whats-on/derek-jarman-protest-exhibition/